

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

OBREGON JE ŽE DOBIL OROŽJE IZ ZORUŽENIH DRŽAV.

De la Huerta je protestiral proti sklepu ameriške vlade. Devetdeset odstotkov mehiškega ljudstva je proti vstaji. Nova zmaga sveznih čet.

FAŠISTI MOBILIZIRAJO BANDITE.

Washington, D. C. — Prva pošiljatev ameriškega orožja in streliva, katerega je administracija dovolila prodati Obregonovi vladi, je že odšla v Mehiko. Pošiljanje je bilo 10,000 pušk Springfieldova in 10 milijonov nabojev. Dali je bilo orožje in strelivo poslano po suhem ali morju, je tajnost.

Inrique Seldner, osebni agent Adolfa de la Huerta, voditelja mehiške vstaje, je vložil državnemu departamentu formalni protest proti pošiljanju orožja in municije Obregonu. Protestna nota se glasi, da bi morale Združene države biti nevtalne in bi se ne smele mešati v "revolucijo". Državni departament je ignoriral protest.

Državni departament je prejel konzularna poročila, da je 90 odstotkov mehiškega ljudstva proti vstaji. Senator Lodge je zagotovil Coolidge, da večina senata odobrava akcijo administracije.

Mexico City, 2. jan. — Vojni departament poroča, da prva pošiljatev orožja in streliva iz Združenih držav je prišla v Mehiko. Predsednik Obregon se je v osebni brzojavki zahvalil predsedniku Coolidge za hiter odziv. Vojni minister Serrano poroča, da je vlada naročila poleg orožja in streliva več bombnih letal in zdaj se prava za nakup štirih brigad.

Zvezna vlada ima dovolj letalcev, ki bodo operirali borbena letala, če bo treba. Vstajničarji potrebujejo opremo, da bi mobilizirali večjo armado. Po najboljših poročilih imajo vstajni na vseh frontah 15,000 mož; če pa prištedijo zraven še bandite, imajo ne več ko 20,000. De la Huerta je po zval pod orožje vse znane banditske tolpe, objubljaljo jim imuniteto in dobro plačilo v zlatu. Banditje so se naravno odzvali in zdaj ropajo v okolišju Tampica in drugod.

Zvezne čete so včeraj porazile vstaje pri Tuxpanu, država Vera Cruz. Premagane vstaje je vodil general Lopez, bivši guvernir države Tamaulipas.

Bitka v okolišju Guadajalare je še vedno v začetnih praskah, najmanjšega dvoma pa ni, da bo Estrada temeljito poražen.

ZBOROVANJE UČENJAKOV ZAKLJUČENO.

Tisoč dolarjev nagrade za najboljšo manstveno odkritje.

Cincinnati, O. — Ameriška zveza za napredek znanosti, ki šteje 3000 znanstvenikov, je v sredo zaključila zborovanje, ki je trajalo od zadnjega četrtka.

Izvoljen je bil odbor, ki odloči, kateri član zveze dobi tisoč dolarjev nagrade za največje znanstveno odkritje predloženo konvenciji. Predloženih je bilo najmanj sto važnih odkritij in iznajdbah.

POTRES V CAIRU, ILL.

Cairo, Ill. — Dne 1. januarja ponoči je bilo čutili v tem mestu rahel potresni sunek, ki je šel od jugozapada proti severozapadu.

Winchester, Va. — Dne 1. januarja so kmalu popolnoma čutili ljudje v okrožju Boyce, okraj Clarke, tri potresne sunke.

Manila. — Dne 2. januarja je potres majal ob dveh popolnoma manilskih poslopja. Škode ni menda nobene.

VARNOST.

Chicago in okolice: V petek oblačno in sneg. Južnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 33, najnižja 25. Sonce izide ob 7:18, zaide ob 4:30.

Prigled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Zborovanje ameriških učenjakov v Cincinnati zaključeno. Farmaraki blok v kongresu za kompromis v davčnem vprašanju. Administracija ignorirala protest mehiških fašistov. Borzne špekulacije gen. Woodovega sina. Opozicija proti poletu na severni tečajnik. Mlekaraka stavka v Chicagu.

Inozemstvo.

Nov konflikt med Jugoslavijo in Bolgarijo. Belgradska vlada poslala ostro noto v Sofijo. Anglija pobija francoska posojila mali ententi. Delavska stranka Anglije odzvrne kralju moč raspuščanja parlamenta. Prva pošiljatev ameriškega orožja in streliva prispela v Mehiko. Nova zmaga sveznih čet. De la Huerta mobilizira bandite.

ZA KOMPROMIS V DAVČNEM VPRAŠANJU.

Poslanec Dickinson je predložil načelniku finančnega odseka v poslanski zbornici kompromisni predlog.

PO TEM KOMPROMISU BI NAJ BIL DODATNI DAVEK ZNIZAN ZA KAKIH 37 ALI 42%.

Washington, D. C. — Člani hišnega kmečkega bloka so izrazili svojo pripravljenost, sprejeti znižanje dodatnega davka s sedanjih 50 odstotkov na kakih 37 ali 42%, v predlogu, ki so ga predložili administracijskim voditeljem. Poslanec Dickinson je položil kompromisni predlog pred poslanca Greena, ki je načelnik hišnega finančnega odseka.

Prepričavši se o razpoloženju med republikanci iz zapadnih držav, ki so navedno glasovali kakor en moč v poljedelskih zadevah, je Dickinson izrazil mnenje, da bo predloga za znižanje dodatnega davka na kakih 37 ali 42 odstotkov prav lahko sprejeta. Kakor misli ta poslanec, bodo razen skupine La Folletteovih radikalcev glasovali skoro vsi republikanci v poslanski zbornici za takšno predlogo. Nadalje upa, da bo tudi več demokratov za kompromisni predlog, čeprav so se nekateri demokrati voditelji izjavili, da se bodo upirali vsakršnemu znižanju dodatnega davka.

Poslanec Dickinson, ki je vodil boj kmečkega bloka proti znižanju dodatnega davka pod 50% j. 1921., je obvestil načelnika Greena, da je prizadevanje za znižanje dodatnega davka na 25 odstotkov, kakor to priporoča finančni tajnik Mellon, popolnoma brezupno. Po njegovem mnenju je še najbolje, če pride hiša na podlagi kakega kompromisa do enotnosti in skupnosti ter se zavzame za srednjo pot med sedanjim in novim dodatnim davkom. Doslej je bil dodatni davek po 50 odstotkov, dočim bi naj bil novi znižan na kakih 37 ali 42 odstotkov.

Poslanec Green se je izrekel za znižanje na 35 odstotkov. Pa Dickinson ga je obvestil, da bi se morda dalo dobiti dovolj glasov za 35-odstotno znižanje, ali znižanje na kakih 37 ali 42 odstotkov bi dobilo več zaslombe. Skoro vsi republikanci in poslanski zbornici bi glasovali za takšno znižanje, dočim ni pričakovati za 35-odstotno znižanje tolikine podpore.

Poljedelska skupina v poslanski zbornici se bo potegnila za povzemanje v sedanjih osebnih izjemah, da bi bilo tako vsaj nekoliko pomagano kmetu. Mellonova predloga ne svetuje nobenih izprememb v izjemah. Pri zamakih posameznikov je dohodnina v znesku po \$1,000 prosta davka, pri družinskih poglavarjih pa \$2,000. Družinski poglavarji s dohodnino v znesku po \$5,000 ali manj ne plačuje nobenega davka za dohodnino v znesku po \$2,500. Kmečka skupina predlaga, da bi naj bil povisek v izjemah za \$500.

(Dalje na 3. strani.)

PRVO POMANJKANJE MLEKA ČUTNO V ČIKAŠKEM MESTU.

Producentje so pridržali 350,000 kvartov mleka, je zatrdil njihov predstavnik. Razpeševalci pravi, da se ni treba bati pomanjkanja.

TA STAVKA BO NAPOSLED KAPITALISTOM V PRID, A OD-JEMALOU PA V ŠKODO.

Chicago, Ill. — Čikaškanje so se prebudili v sredo zjutraj ter se uverili, da je to prvi dan, ko je čutili posledice stavke, ki so jo vprizorili pridelovalci mleka v čikaškem območju.

Člani odbora mlekarake zveze, porvani v mesto, kjer morajo ostati na seji, dokler bo trajala stavka, so naznanili, da je bilo najmanj 350,000 kvartov mleka pridržanega od celokupne endnvene mlečne zaloge, ki znaša 665,000 kvartov.

Tisti, ki zalagajo male razpeševalce v Chicagu s kakimi 335,000 kvarti na dan, bodo še nadalje pošiljali tolikšno količino mleka v mesto. Manjši razpeševalci so sklenili ugoditi mlekaraki zahtevi, s katero hočejo \$2.75 za sto funtov, ali \$2.28 za kanglo.

Dočim je mlekaraki odbor zatrdil, da ne bo v sredo prišlo v čikaško mesto več kakor 650,000 kvartov, so zatrdili velerazpeševalci, da bo dobivalo mesto še zansprej redno običajno količino mleka.

"Nekateri mlekarne ne prejemajo nobenega več mleka," je dejal Kullman. "Ali občinstvo naj bo uverjeno, da je mleka še obilo v zalogi, in da se ni treba bati pomanjkanja." Mlekaraki odbor je izjavil, da bodo dobivali razni javni zavodi, bolnišnice in posamezniki, mleka, kolikor si ga žele. Naročila prejema v uradu mlekarake zveze na 9 South Clinton st. Ta naročila dobe potem manjši razpeševalci, ki plačujejo ceno, kakršno zahtevajo kmetje.

Stavka je umetno vzprijazena. Velekapitalisti hočejo poprodati mleko, ki jim je v napotje. Kmet zahteva svojo ceno za mleko. Razpeševalci, ki kontrolirajo mlečni trg, se ne marajo zmeniti za kmetovo zahtevo, ker hočejo imeti stavko, ki bo njim v prid, a kmetu in odjemalcu pa v škodo. Po stavki bo najbrž mleko precej dražje. In to je ravno cilj mestnih verižnikov.

LA FOLLETTE OKREVAL.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Senator La Follette je zopet pri trdnem zdravju. Sedaj je pripravljen za boj, s katerim miali poraziti Cumminsa v njegovem pehanju za načelnitvom senatnega odseka za meddržavno trgovino. Ko se senat zopet loti svojega dela, bo La Follette na svojem sedežu.

V borbi o davčnem vprašanju se bo predvsem zavzemal in potegoval za to, da bo uvedena prišla nova objava dohodninskih davkov za posameznike in korporacije. Le tako bo vedelo občinstvo, koliko dohodkov je navedel posameznik ali pa trgovsko podjetje. To bo po njegovem mnenju pomagalo pobiranju povisane dodatnega davka, ki ga bodo progresivci in nekateri demokrati zahtevali v svrhu izplačanja vojaškega bonusa.

Kijoura, nov ministrski predsednik Japonske.

Tokijo, 2. jan. — Viskont Kiego Kijoura, predsednik kronskega sveta, je dobil mandat, da naj sestavi novo vlado. Kijoura je star 70 let.

Italija poslala še 7000 vojakov v Afriko.

London, 2. jan. — Iz Rima poročajo, da je Mussolini poslal nadaljnjih 7000 mož v Tripolis, kjer se vrše boji z upornimi Arabi.

JUGOSLAVIJA JE FRANCOŠKA KOLONIJA!

London, 2. jan. — Kakor je razvidno iz uradnih podatkov, ki jih je objavila angleška vlada, je Francija posodila Jugoslaviji tristo milijonov frankov. Cela vsota se potroši za nakup orožja in streliva v Franciji. Francoska vlada ne bo dala Jugoslaviji niti franka gotovine, marveč le kredit za omejeno vsoto, jugoslovanska vlada je pa za ta kredit zastavila Franciji dohodke carine, državnih železnic in brojave. Kredit velja za deset let in Jugoslavija mora plačevati pet odstotkov obresti.

WOOD PRODAJAL OLJNE DELNICE VOJAKOM.

Philadelphia, Pa. — Leonard Wood, mlajši, je prodajal oljne delnice vojakom in drugim po mnogo višji ceni, kakor pa so bile dotične delnice na javnih trgih v New Yorku in Fort Worthu, Texas.

To je prišlo na dan, ko so bila preiskana početa štiri oljni družbi, pri katerih je bil mladi Wood uradni ali pa poverjenik. Nobena teh štiri družbe ne poseduje sedaj.

Meseca aprila 1922 je prodala tyrdka "Craven Oil & Refining Co." kateri je bil Wood tedaj podpredsednik, petdeset delnic nekemu philadelphakemu mornaricnemu oficirju po \$4. V istem času pa so iste delnice ponujali razni meštarji po 25 centov — za dvanajstino Woodove cene.

V poročilu statistične družbe, ki izdaja vsak mesec tiskano brošuro, v katerih so navedene tudi razne delnice, je rečeno, da so bile delnice Cravenove družbe po 25 centov.

Semkaj so dospela poročila, ki pripovedujejo, kako je Leonard Wood, mlajši, prodajal l. 1919. in 1920. v Havani, kjer je njegov oče prav dobro poznan, delnice družbe Craven po \$2. L. 1920. in 1921. pa se je Wood mudil v San Juanu na Portoriku, kjer je prodajal iste delnice po \$4.00.

Zadeva poleta na severni tečajnik.

New York, N. Y. — Kapitan Frank R. McCrary, ki je poveljnik orjaškega mornariškega zrakoplova Shenandoah, nadalje njegov zgraditelj Ralph D. Weyerbacher in pa kapitan Anton Heinen so bili včeraj pred odborom za arktično zračno ekspedicijo, da povedo, kaj mislijo o nameravani ekspediciji.

Že več tednov je bilo znano, da se kapitan McCrary z vsemi svojimi močmi ustavlja takemu poletu na zrakoplovu Shenandoah, o katerem meni, da ni po svoji zgradbi in opremlitvi dovolj močan in prikladen za takšno potovanje.

Med svojimi sotovariši v Lakehurstu ni kapitan McCrary skrival tega pesimističnega mnenja. Kar naravnost je priznal, da se nič preveč ne navdušuje za tisto misljo in da je bo čemogoče preprečil na svojem letalu.

Po njegovem mnenju ne more biti tista zračna ladja uspešna na takem poletu, pa naj z njo počno, karkoli hočejo.

Weyerbacher in Heinen, ki sta zgradila tisto letalo, sta v popolnem protislovju z McCraryjevim mnenjem. Skoro vsi drugi oficirji na lakehurstski zračni postaji so tudi za to, da naj doleti ta čast zrakoplovu Shenandoah, ker mislijo, da je letalo dovolj močno za tisti polet, če bo na njem narejenih nekaj izprememb.

Ralijan — živ seigan na grmadi.

Avezzano, Italija, 2. jan. — Francesco Tomel, ki je bil obdolžen, da je ukradel kosti nekega svetnika iz tukajšnje cerkve, je bil v pondeljek zvečer linčan. Drhal ga je najprej pretepla in ga zila po njem z nogami, nato ga je polila s petrolejem in sežgala na kupu drv.

Na Balkanu zopet frčijo iskre.

Jugoslavija je poslala ostro noto Bolgariji in zaročljala z orožjem. Sobotni govor Cankova — rekel je, da mora Bolgarija zahtevati večjo armado in izhodišče do Egejskega morja — je razburil jugoslovansko vlado. Grčija bo morda tudi potegnjena v konflikt. V Belgradu slutijo, da Italija hujaka Bolgarijo. Defenzivna zveza s Francijo.

ANGLIJA POBIJA NOVA VOJNA POSOJILA.

Velika Britanija bo poskušala dosegati malo entente kontroli Francije. Konferenca mala entente se vrši v Belgradu prihodnji teden.

Atene, Grčija, 2. jan. — Jugoslavija je sinoči zagrozila, da pretрга stike z Bolgarijo in počene Balkan v novo vojno.

Vse jugoslovanske posode ob bolgarski meji so dobile povelje, naj se pripravijo na takojšnje prodiranje v Pernik, bogato premogovno okrožje onostran srbske meje. Zdi se, da Srbi že dolgo časa poželjivo gledajo na to okrožje.

Nov konflikt je izval bolgarski ministrski predsednik Cankov, ki je v soboto izjavil v Sofiji, da mora Bolgarska zahtevati večjo armado in izhodišče do Egejskega morja preko grške Traolje.

Govor Cankova je povzročil veliko razburjenje v Belgradu. Grški poslanik v Belgradu javlja, da se je takoj vršila izredna seja jugoslovanskega ministrskega sveta, ki je trajala malone ves dan v nedeljo, nato pa je belgradska vlada poslala Bolgariji ostro noto; bolgarski poslanik je hotel dati nekakšna pojasnila, toda Ninčič, minister za vnanje zadeve, ga ni hotel videti.

Iz Sofije javljajo, da je bolgarska vlada hitro privatno informirala inozemske diplomate v Sofiji, da je bil govor Cankov namenjen le za bolgarsko publiko in v resnici ni ne pometi, toda Jugoslavija s tem ni zadovoljna.

Položaj je slab tudi za Grško. Ako je Cankov res tako govoril, kot se poroča, bo morala tudi grška vlada nekaj storiti. Gonatas grški ministrski predsednik, je dejal včeraj, da bo Grčija zahtevala pojasnila.

Grški republikanski listi pišejo, da je Jugoslavija nalašč izvala krizo s namenom, da potegne še Grško v konflikt in s tem prepreči ustanovitev republike. Drugi so pa mnenja, da Jugoslavija le blufa Bolgarijo v svrhu, da si zagotovi močno stališče na predvečer konference mala entente v Belgradu. Jugoslavija hoče, da mala ententa odobri njeno oboroženo akcijo proti Bolgariji radi vpadov v Macedonijo.

Jugoslavija veruje, da Italija podpira zahtevo Bolgarije za večjo armado, katere je bila omejena na temelju mirovne pogodbe s zavetniki po svetovni vojni.

Pariz, 2. jan. — Brzojavka iz Belgrada, katero je objavil "Matin", se glasi, da je Francija sklenila defenzivno alijanco z Jugoslavijo in Čehoslovakijo. Alijanca pomeni, da je Francija organizirala najmočnejši militaristični in politični blok v Evropi. Francija, sicer slaba finančno, je politično močnejša kot je bila kdaj izza Napoleonovih dni.

Grki okličejo republiko.

Atene, 2. jan. — Danes je bila otvorjena grška ustavodajna skupščina, v kateri imajo republikani in Venizelosovi liberalci večino. Republikanski poslanci, katerih je 162, so imeli včeraj sestanek, na katerem so zaključili, da bodo predlagali odpravljenje gluckaburiske dinastije in oklicanje republike. Republikani so se tudi izrekli za sistem dveh zbornic: senata in spodnje zbornice.

Poljski diplomat aretiran v Moskvi.

Moskva, 2. jan. — Sovjetske oblasti so aretirale poljskega diplomatskega uradnika v Moskvi, ki je zasačen pri prodajanju žganja. Poljski diplomatski kurirji so izrabljali imuniteto za vtiho-tapljenje žganja in drugega prepovedanega blaga, ki je bilo zaplenjeno.

ANGLIJA POBIJA NOVA VOJNA POSOJILA.

Velika Britanija bo poskušala dosegati malo entente kontroli Francije. Konferenca mala entente se vrši v Belgradu prihodnji teden.

Paris, 2. jan. — Velika Britanija namerava zlomiti francosko kontrolo mala entente, ko se zastopniki Jugoslavije, Čehoslovakije, Rumunije in Poljske sestanejo v konferenci dne 11. januarja v Belgradu.

Lord Curzon, angleški zunanji minister, je dal razumeti, da bo Anglija pritisnila na malo entente na finančnem polju, ker vse države male entente dolgujejo Angliji. Angleška vlada je proti temu, da bi Francija posodila mali ententi in Poljski 1,100,000,000 frankov za orožje in strelivo. Prvič Francija priklene s tem posojilom mala entente in Poljake nase politično, drugič mora mala ententa gledati, da prej plača dolgove Angliji, in tretjič imajo tudi angleški munitijski magnati dovolj streliva na prodaj.

Angleška vlada pričakuje, da ji bo Amerika moralno pomagala v tej zadevi, ker Združeno države so tudi upnik mala entente in ravno tako nerade vidijo, da se države male entente še bolj zadolžijo.

Belgradska konferenca je torej velike važnosti. Kakor se poroča, se bo mala ententa predvsem bavila s Bolgarijo in Grčijo. Grčija ni bila povabljena na konferenco.

London, 2. jan. — Angleška vlada se je začela resno baviti s vprašanjem francoskih dolgov. Anglija je alarmirana in nikakor ne odobrava, da bi Francija posodila preko milijardo frankov svojim sesteltem, državam male entente in Poljski, dočim sama pravi, da ne more plačati niti obresti Angliji in Ameriki.

Angleška vlada je poslala noto Jugoslaviji, Čehoslovakiji, Rumuniji in Poljski zahtevajoč pojasnila, dali so poročta teh držav s francosko posojilo v konfliktu s poročti za posojila, ki jih je dala Anglija; dalje hoče angleška vlada vedeti, kako je s inozemskimi dolgovi bivše Avstro-Ogrske, katere so države male entente in Poljska deloma prevzele nase. Anglija ni poslala nobene note Franciji, ker tehnično je ne

(Dalje na 3. strani.)

Angleški kralj izgubi zadnjo moč.

MacDonald predlaga, da se kralju odvzame oblast raspuščanja parlamenta. Parlament naj bo najvišja oblast tudi v tej zadevi.

London, 2. jan. — J. Ramsay MacDonald, vodja Delavske stranke, ki bo morda že prihodnji teden ministrski predsednik Anglije, je presenetil angleško javnost s člankom v "Daily Herald", glasilo stranke, v katerem piše, da je sedanji sistem raspuščanja parlamenta zastarel in škodljiv. MacDonald predlaga, da se kralju pove, da ne bo več imel pravice raspustiti parlamenta, kadar se zdi njemu in ministrskemu predsedniku. Parlament naj sam sklene, kako dolgo naj živi.

Ako bo predlog MacDonald sprejet, tedaj angleški kralj izgubi zadnjo oblast, ki jo še ima.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rubriki se ne vratajo.

Narodnina: Zedinjene države (izven Chicaga) \$3.50 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.50 na tri mesece; Chicaga \$4.50 na leto, \$3.50 na pol leta, \$1.50 na tri mesece, in za toosemativo \$6.00.

Naslov na vas, kar ima stih s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Support Society.

Owned by the Slovene National Support Society.

Advertising rates on application.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.50 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Dec. 31-23) poleg vsakega imena na zadnji strani da vam je s tem davcom potrdila naročila. Posvetilo je pravilno, da se vam ne ustavi list.

PRIVATNI MLEKARSKI INTERESI SO IZIGRALI STARO POTEZO.

Konzervirano mleko pojde zopet v denar!

Farmerji v okolici Chicaga so zopet zastavkali in nočejo privatnih mlekarških interesov zalagati z mlekom po ceni, ki jo ponujajo. Farmer zdaj prejme malo več kot šest centov za kvort mleka. Konzumentje v Chicagu pa plačajo kvort mleka po trinajst do štirinajst centov. Veliki privatni mlekarški interesi vzamejo za razdelitev mleka v Chicagu več ko polovico od cene, katero plača konzument za mleko, kajti farmer mora plačati tudi vozino po železnici do Chicaga. Farmerjem se zdi tako početje posebno sedaj po zimi krivično, ker ne morejo goniti krav na pašo, ampak jih morajo krmiti v hlevu. Zahtevali so, da privatni mlekarški interesi plačajo mleko nekolično dražje. Zahteva je tako malenkostna, da skoraj ni vredna, da se omeni, ker farmerji ne zahtevajo še ene četrтинke centa povišanja pri kvortu mleka.

Kompanije so seveda ošabno odklonile zahtevo farmerjev in posledica te odklonitve je, da so farmerji zastavkali in da se stavka širi.

Ljudje v Chicagu bodo brez svežega mleka, ako stavka traja le par dni. Ako bodo hoteli imeti mleko, se bodo morali poslužiti konzerviranega mleka. Konzervirano mleko bo prihajalo mesto svežega na mizo.

Ali bodo privatni mlekarški veleinteresi zaradi tega kaj izgubili? Prav nič! Ti interesi so zvezani z interesi, ki producira konzervirano mleko. Pravzaprav bodo na velikem dobičku! Konzerviranega mleka je produciranega preveč. Lahko se reče, da je v produkciji konzerviranega mleka nastala nadprodukcija. Stavka farmerjev, ki zalagajo Chicago s svežim mlekom, je torej tem privatnim mlekarškim veleinteresom dobro došla, ker pojde zdaj konzervirano mleko v denar. Za sveže mleko ne bodo ti interesi izdali rdečega centa, ker so farmerji ustavili dovoz. Blago, o katerem ni bilo izgleda, da bo kmalu prodano, pa pojde na trg in se bo prodalo z velikim dobičkom. Ali to ne kaže, da so privatni mlekarški veleinteresi provocirali stavko farmerjev?

Kdo bo oškodovan?

V prvi vrsti farmerji! Mleko ostane doma in ker farmerji nimajo strojev, da bi iz tega mleka izdelali sirovo maslo, ga bodo precej pokrmili prašičem. Nekaj ga bodo silili proči, nekaj bodo pa napravili tudi sirovega masla. To pokazuje, da bodo farmerji imeli precej škode. In če bi farmerji zdaj porabili vse mleko za sirovo maslo, bi vseeno imeli izgubo. Privatni bizniški interesi bi takoj gnali cene sirovemu maslu pri nakupu sirovega masla od farmerjev, ko bi pričelo sirovo maslo prihajati v večji množini na trg. Privatni bizniški interesi bi torej maslo pokupili po nizki ceni, ga lepo shranili v ledenicah in kadar bi bila cena izredno visoka, bi ga postavili na trg.

Kdo bo še oškodovan?

Konzumenti!

Zdaj morajo konzumenti kupovati manj vredno konzervirano mleko in ko bo stavka končana, bodo privatni mlekarški veleinteresi podražili mleko. To se je dozdej že vselej zgodilo po vsaki stavki farmerjev.

Dokler bodo privatni bizniški interesi razdeljevali mleko po velikih mestih, bodo take razmere. Trepela bo določa farmer in konzument, premoženje privatnih mlekarških veleinteresov se bo pa množilo na račun farmerja in konzumenta. Takim razmeram lahko napravijo konec farmerji in delavci, ako se organizirajo v produktivni in konzumni zadrugi. Farmerji tvorijo produktivno enoto, delavci pa konzumno enoto v zadrugi. Odpadli bi posredovalci, ki danes vzamejo za razpečevanje produkta več ko vzame producent za izdelanje produkta.

Nikakor pa ne zadostuje kot odpomoč, da se take zadruge ustanove samo v Chicagu, ampak ustanoviti jih je treba v vseh industrijskih središčih. Ameriška delavska federacija lahko prav tukaj pokaže, da ji je res do tega, da se delavske množice na polju in v industriji organizirajo gospodarsko, da jih ne bodo izkoriščali privatni bizniški interesi sebi v korist.

Ameriška delavska federacija ne riakira prav nič pri tem, kajti njena naloga je samo ta, da pošlje učitelje med ljudstvo, ki dela na polju in v industriji, da ga poučuje, kako se mora organizirati gospodarsko, da ga ne bodo gullili privatni bizniški interesi.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosveta.

Barberian, O. — Tonzurirani derviš na Dvaindvajseti cesti v Chicagu je napovedal bojkot Slovenski narodni podporni jednote. Bravo, Kozma, le tako naprej, ampak pazi, da mesto tonzuro ne zrašte bula, kajti v trdnjavo kot je danes S. N. P. J., največja in najpomembnejša ustanova v Ameriki, je jako nevarno se zaletavati.

Bilo je že več ališnih nucev, podobnih Kovačevemu Kozmu iz Frasers, ki so hoteli z glavo skozi zid, ampak na njih žalost so vsi razbili svoje butice še takoj ob začetku. A to tonzurirano človeče hoče na vsak način skozi zid. Z vrvjo prepassani "fant" si je nadel jako težko in nevarno nalogo ter je že skrajni čas, da se spametuje, kajti ušinek bo ravno nasproten, kot on pričakuje, kakor se je paš še vedno zgodilo, ko je ponorel kak tonzuriran derviš.

Da Kozma ni normalne pameti, je znano, vendar bi se nihče ne nadejal, da bo streljal take kozle. Kozma, le opusti slične budalosti ter vodi svoj kutarski "biznis", farbar vsake zaslepljenice, uradnike Slovenske narodne podporne jednote in njeno članstvo pa pusti lepo v miru, kajti napravil ne boš popolnoma nič. Na tako oslovsko kašljanje ponorelega derviša se namreč nihče več ne ozira. Najmanj pa članstvo S. N. P. J.

Da "kleft" žegnji, turško vedo in ikapulirji ter vsa druga slična krama ne gre več, kot želijo kutarji in drugi blagoslovljeni parasti, ni kriva S. N. P. J., temveč krivi so sami. Ako bi se držali le svojega kopita ter bi ne stikali svojih pobarvanih nosov v zadeve, ki jih niš ne brigajo, bi lahko še dalje vlekli za nos nevedne ljudi, tako pa sami skrbijo, da se narod še dalje hitreje prebujata ter jim obrača hrbet. In tako je prav. Čimprej se bo narod otrsel verških dogem, toliko bolje bo za njega.

Kozma je imel že zdavnaj priliko spoznati, da ni mogoče s žgnji prepričati napredka pri S. N. P. J., še manj s hitanjem maš, da bi bog ustavljal napredek. Zastonj je misliti, da bi tonzurirani nunci in njihovi "stifipucarji" z bolnim Micolnom, Jeznškom ter s pajčevino prepričeno filko le malo mogli škodovati tej veliki in pomembni slov. ustanovi. Kozma ne bo nič napravil. Članstvo S. N. P. J. nima za Kasimirjeve budalosti drugega kot pomilovalen nasmeh, ker ve, da v Kozmovi gornji labi ni vse v redu. Ker je pa Kozma že sedaj ves iz sebe ter od same jeze in zavisti valjed napredka pri S. N. P. J. postaja nervosen, da še ne ve, kaj se melje v njegovem mlinu, se je bati v prestopnem letu katastrofe pod njegovo tonzuro.

Slednje bi bilo katastrofalno na dve strani: Verniki bi izgubili dobrega duhovnega očeta, napredni rojaki pa blagoslovljenega klovna. Spametuj se torej še pravočasno, dragi Kozma! Vedi, da jeza škoduje in da tudi zavist ni nikara katoliška čednost ter bi se isti (zavisti namreč) zlasti z vrvjo opasani derviš ne smel udajati. Kajti ako so ališni emoki, kakoršne bruhha iz sebe Kozma proti S. N. P. J. in njenemu vodstvu po božji volji, potem ne more biti tisti bogec, ki ga zastopajo tonzurirani derviši neskončno pravičen, temveč neskončno krivičen.

Nekje je zapisano, da je Krist rekel, da so lažnjive ustnice gospodu gnusoba. Večina njegovih namestnikov (vsaj trdijo, da so) pa kaže, da se kadi in v slednjem ima Kozma poseben talent. Lahko natolcuje in barvate versko zaslepljene ljudi z lažnjivimi verskimi dogmami ter jih strašite s hudim dišem in peklom, ako ne posežejo globoko v šep in poklonijo baklšda. da se rešijo pekla ter pridejo v nebesa. Nemogoče pa je plašiti s ališnimi dogmami napredne rojake, ki so že zdavnaj otrseli raz svojih čevljev versko blato ter so jim verske dogme samo še bajke, ki jih enostavno prezrejo. Saj je vendar smešno verovati v pekel in nebesa, dva kraja, katerih še nihče ni videl in tudi nikdo ne more dokazati. Beseda "bog" pa jim je pretveza, s katero navihani kutarji in ališni lenuhi izrabljajo nevedne ljudi, ki imajo na srečo tetrov slovske družbe še mrežo na očeh. Ista mreža se da prav lahko odstraniti, treba ni drugega nego čitati napredno časopisje in podučne knjige. Tako bo vsakdo prišel do spoznanja resnice. Seveda je treba čitati preudarno in pri tem

premišljevati, ako hoče čitatelj dobiti duševni užitek in pouk ter pravo sliko o razvoju in napredku človeštva. — Martin Želaznikar.

Chicago, Ill. — Pred kakimi 25 leti se je na ljubljanski realki pod nadzorstvom gospoda profesorja Albina Belarja osnovala privatna opazovalnica potresov. Ta opazovalnica obstoji iz samih rahločutnih aparatov (seismograf), kateri označijo vsak potresni sunek na tisoče milj daleč. Med svetovno vojno je profesor Belar nastavil take aparate na laški fronti, ker se je hotel pripraviti, kako delujejo strelji iz težkih artilerijskih topov. Sreča mu je bila mila, da je izumil nov aparat, kateri že nekaj dni prej napove zemeljske sunke. Enega teh aparatov si je napravil v svoji lastni vili na Gorenjskem pri Bledu, približno kakih 900 milj nad morško višino. Od tu je dajal vsem svetovnim časopisom poročila ter tudi tri dni prej poročal, da se bo v daljavi kakih 10,000 milj vršil močan potres. Listi so to objavili, ali poročila niso mogli ravno, kje bo posorišče potresa. In res, tri dni za tem je bil potres na Japonskem, ki je zahteval številne žrtve.

Kakega pomena so za bodočnost taki aparati, lahko vsakdo misli. Sedaj namerava profesor Belar postaviti aparat vrh Triglavca v višini 2800 metrov nad morjem. Aparat mu bo dal večjo prilikost za opazovanja potresnih sunkov z večje višine.

Iz tega vzroka je tudi škakli Gorenjec, št. 104 S. S. P. Z. odločil, da priredi v soboto dne 5. januarja 1924 ob sedmih svečer veselic v Prudential dvorani na Halsted in North Ave. s tako močnimi plesnimi sunki, da jih bo čutil na svojih aparatih na Gorenjskem celo profesor Belar. Radi tega kličemo in vabimo vse Slovence iz Chicaga in okolice. Pridite v polnem številu in pomagajte tresti Prudential dvorano tako močno, da bodo vedeli in pisali vsi svetovni listi, da se je treslo na severni strani Chicaga. — Anton Samas.

Nemški monarhisti imajo armade.

Monakovo, Bavarske. — (Louis Lochner za Fed. Press.) — Dejstvo, da je izpodletelo Ludendorfu, Hitlerju ter na drugi strani von Kahrju in generalu Lossowu, še ne pomeni, da so monarhisti spremenili svoje stremiljenje. Frakciji teh vodilnih reakcionarjev sta še prav trdni in prav pridno snujeta načrte za zopetno ousnovevanje monarhizma na Nemškem. Imeli so prepričani taktike in radi pozicije ter nadvladja. Ludendorfu je hotel nemško monarhijo pod krovom Prusije kakor v starih dobrih cesarskih časih. Kahr in njegovi pravoslavni Bavarci pa mislijo, da je prišel čas, ko bo Bavarska zavladača čes druge Nemce, ako Nemčija ne bi sprejela take vrste vlade pa da ustanovijo novo konfederacijo, v kateri bodo zvezane katoliške dežele s Porenjem, južno Nemčijo in Nemško Avstrijo. V tem slednjem načrtu so Kahr prav pridno podpirali misli kleriki zlasti se je prizadeval rimsko-katoliški kardinal Faulhaber, kateri dosledno imenuje Nemce, ki so vprizorili revolucijo 9. novembra 1918: "novembarski kriminalci".

Kahrovo delo je posebne vrste. Skoval si je geslo: "Proč od marksizma" in je tudi uspel, da mu njegovi bavarski tovaršiki verjamejo v to geslo. Ker je bil Marks šid, je umevno da radi tega tudi toliko lažje vodijo protisemitsko propagando skupno s protidelavsko gonjo — v državi, kjer se pošujeto strogo katoliške. Ko je Kahrova propaganda vidno uspešna, je moč nastopiti drugi korak, kar sam sebe se je postavil diktatorja Bavarske. To mu je dalo priliko, da je lahko zatri komunistično stranko in tiak, skoraj ravnotako socialistično stranko in časopisje ter je prepovedal židovsko časopisje. Samolastna diktatura mu je tudi omogočila, da je dal izgnati mnogo židov. Med vsem tem početjem se je Kahr prav dobro počutil v tronu bavarske dežele.

Narodna vlada je naredila neznamen odpor proti Kahrju, ko je izjavila, da njena moč nadeza vse druge v deželi. Verjeti je, da so bili nekateri člani Stresemannovega kabineta v zvezi s Kahrom, kar so zlasti pokazali tedaj, ko so nastopili proti delavcem na Saksionskem in v Turingiji. Delavci so bili blagoslovljeni z vo-

jaškimi relikvami, ko so zgubili svoje delavske vlade.

Kahrov naslednji korak je bil, ko je bil Lossow imenovan vojaškim komandantom des Bavarske. S tem je odprto pokazal, da prezira ukaze iz Berlina, ker jih ni upošteval kakor bi jih sploh ne bilo. Ko je prišla iz Berlina odredba, je Kahr naznanil, da je sam prevzel v roke vodstvo čet na Bavarskem in da je Lossow imenovan samo svojega namestnika. Lossow in njegove čete so bili še dalje plačevani iz narodne blagajnice in v zvezi s Hitler-Ludendorfovimi rebelijonom je neki drugi Geaslerjevih generalov, Reinhard z Turinskega, katerega posej je bil lev za "proletarskimi stotnijami", bil povabljen, naj se pridruži državnim brambovcem, ki so šli nad delavce v Turingiji.

Ko je Kahr na ta način počasi, a s gotovostjo napredoval, da si zagotovil "pravice" na Bavarskem, so nemški nacionalisti imeli dosti opravka drugod s pripravljanjem, da si podajo roko z bavarskimi nacionalisti. Bilo je očitno samo vprašanje časa, kdaj bo reakcija zopet stopila v tron in si obvarovala svoj hrbet s "ustavno" armado.

Za Hitlerja in Ludendorfa pa je bilo to vse prepočasno. Uvidela sta tudi, da njuna moč peša in se nagiba na stran Kahra. Mislija sta na obletnico revolucije, da je 9. november dober psihološki trenutok za vzbujenje rebelijona proti republikli. Če bi bila uspešna svojo nakano, bi se nacionalisti vse Nemšije veselo pridružili monarhističnim revolucionarjem. Pa vse nadeje so splavale po vodi.

Čeravno jim ni uspelo to pot, poguma nazadnji niso izgubili. Počeli so se na čisto drugačno pot, ki pa veče do istega cilja. Pregovorili so predsednika Eberta, da je imenoval poglavarja državne brambe njih svetega pristaše, generala Seeckta, najvikjega narodnega diktatorja.

Kaznovanje nedoletnih zločincev.

New York, N. Y. (Jugoslovanski oddesk F. L. I. S.) — Sodniško postopanje proti nedoletnim kriviteljem zakona, obtoženim radi kakega zločina ali pregreška, je še le v modernih časih, ko prevladujejo bolj razumni in glovski nasori glede svrbe kazenske justice, postalo predmet vestne in širokogrudne pašnje.

Kakor drugje po svetu, tako so tudi v Ameriki v kolonijalni dobi prevladovale še srednjeveške metode kaznovanja; bila je doba sramotnih odrov, klad, batinanja in ohiganja. Svaha kazenske justice je bilo v prvi vrsti maščevanje nad onimi, ki so prekršili javni mir. Da si človek predstavlja krutost tedanjih zakonov nasproti nedoletnikom, naj tu navedemo določbo nekega zakona od l. 1642:

"Ako kak otrok v starosti čez šestnajst let in sadosti duševno razvit prekolne ali udari svojega očeta ali mater, bo kaznovan s smrtjo, razun ako se dokaže, da so bili starši jako nekrščansko nemarni v vzgoji svojih otrok, ali ako so bili otroci vlad skrajnega in krutega kaznovanja s strani staršev izzvani k temu dejanju, da obranijo sebe pred smrtjo in pohabljenjem."

Drugi sločini, radi katerih je bila predpisana smrtna kazen za odrasle, kakor tudi za otroke, so bili: posiljenje, "bestialnost", bogokletje, čarovništvo, umor, kriva prisega, pošig, malikovalstvo in rop ljudi. Ti zakoni niso bili le na papirju radi ustrahovanja, marveč so jih sares tudi izvrševali.

Ko so l. 1750 uvedli nove zakone, je bila strogost starih "modrih zakonov" (blue laws) nekoliko omiljena. Ali zakon še vedno ni delal razlike med odrastlimi in nedoletniki, kar se tiče smrtne kazni.

Še le od l. 1816 se pojavljajo bolj razumne metode v kaznovanju nedoletnikov. Od tega leta do l. 1851 je bila neka prehodna doba v nasiranju o kazenski justici. Srednjeveška justična ropotija, kot sramotni odri, kladje in ožgalno železo, je bila počasi odpravljena v muzej kazenskih grozovitosti. Začelo je prevladovati naziranje, da svrha justice ne sme biti golo maščevanje, marveč da je njena svrha to, da se obvaruje človeška družba pred zločinom. Še le kasneje, sredi prejšnjega stoletja, se pojavlja višja ideja, da treba postopati proti nedoletnim zločincem v svrhu poboževanja istih. V državi Connecticut

je bil ustanovljen prvi reformatortij za mladoletne zločince.

Kako so se justični nazori spremenili, je razvidno iz tega zanimivega primera: Po zakoniku od l. 1672 se je bogokletje kaznovalo s smrtjo. Zakonik od l. 1808 je sužal kazen na "batinanje gola telesa, na des štirideset batinj, in sedenje na sramotnem odru za eno uro." Ali zakonik od l. 1816 je odpravil ta staroavrali način kaznovanja in je predpisal, da bogokletnik naj bo kaznovan s globo od sto dolarjev ali s zaporom od ne več kot leto dni.

Začelo se je obrabati bolj človeško pakzje tudi na oči, ki so bili še v ječah. Do leta 1815 so nedoletniki, kot drugi kaznjenci, spali v ječah na golih tleh. O zakurjenju tekom sime, ali o preraševanju tekom poletja ni bilo govora. Ni čuda, da so mnogi kaznjenci, odrasli in otroci, umirali po kratkem času v ječi radi "hudobnih boleznih" — kot so pravili tedaj.

Od l. 1851 do danes imamo moderno dobo v kaznovanju mladoletnih zločincev; svrha kaznovanja naj bo le to, da se skuša reformirati in prepričati, da se mladenč ne rasvije v kriminalca.

Več kot dvajset let nazaj je država Illinois sprejela zakon, ki je ustanovil posebna sodišča za sasiljanje otrok in reševanje njihovih slučajev. Tako je v Chicagu l. 1899 bilo ustanovljeno prvo mladinsko sodišče (J u v e n i l e Court); gibanje za ališna sodišča se je razširilo po vsej deželi in danes imamo vespovsodi takih sodišč.

V delokrog teh sodišč spada obravnavanje otrok, ki so se pregrešili proti zakonu, kakor tudi ocrba zasemarjenih in zapuščenih otrok. Kar se tiče mladinskih kriviteljev zakona, ta sodišča gavzemaajo stališče, da so ti otroci, ravno kot oni, ki so zapuščeni, potrebni ne kaznovanja, marveč posebne oskrbe, varstva in nadzorstva države. Mladinskega krivitelja ne smatrago kot zločince, marveč kot otroka, ki je potreben posebne oskrbe. Ni glavna stvar, da-li je otrok kriv ali ne tega ali onega pregreška, marveč sodnik se vpraša, kdo je ta otrok, kako je postal tak, kaj naj se za njega in državo stori, da se reši od kriminalne kariere. Radi tega si sodišče ne prikrbuje le dokazov o zločinu, marveč tudi podatke o socialni vrednosti, o njegovi družini, vzgoji, smučaju in telesnem in duševnem razvoju. Ker svrha sodniškega postopanja je poboževanja in ne kaznovanja, so najboljša sodišča popolnoma odpravila odmerjanje kazni v pravem smislu besede. Veliko številno sodišče ima navado odmeriti sapor v obliki domače detenolje v kaki družini in v domači oskrbi sodnih uradnikov.

Ceni se, da so l. 1918 sodišča obravnala 175.000 otroških pravn. Od teh je približno le 50.000 prišlo pred sodišča, ki niso vspodobljena za obravnavanje mladoletnikov. Žalostno pa je, da je še toliko otrok prišlo pred redna sodišča; posledice utegnajo biti strašne.

Sodišča se poslužujejo tudi takorvanih "probation officers", t. j. nastavljenecv, ki imajo nadzorovati vedenje otrok.

IŠČEJO SE:

Lekos Toma, zadnji naslov: Pittsburgh, Pa.;

Munk Adolf, zadnji naslov: New York, N. Y.;

Bašdarovič Joso Paško, iz Novigrada v Dalmaciji;

Milan Mitrovič, iz Vrnjačke Banje v Srbiji;

Frano Ivnik, iz Stopa, okraj Brečice na Slovenskem;

Josip Perles, iz Celja na Slovenskem, zadnji naslov: 437 E. 81 St., New York, N. Y.;

Glišo Vudragovič, zadnji naslov: Pittsburgh, Pa.;

Josip Horvat, iz Beletince, okraj Cakovca v Medjimurju;

Ivan Peternel, iz Žira, okraj Ljubljana v Sloveniji, zadnji naslov: Meadowlands, Pa.;

Jakob in Marija Zelen, iz Srečince, okraj Varašdin.

Kdor bi vedel kaj pojasnil o lakanih, naj izvoli javiti Iseljenskem poslancu: Commissioner of Emigration, 443 2nd St., New York, N. Y.

Ali veš, kaj se tvoj deček tako rad potepa s drugimi dečki in igranje rane "porednosti"? Odgovor na to in mnoga vprašanja v članjanju otrok najdi v knjigi "Zakon blagoslovi", katero dobiš pri Knjižnici matič SNTJ.

Delavske novice.

(Federated Press.)

Konvencija Workers party. Chicago, Ill. — Workers party (delavska stranka), v kateri sta spojeni bivši komunistični stranici v Združenih državah, je imela na zadnje nedelje, ponedeljek in na nedeljo leta dan tretjo letno konvencijo v Imperial Halli, 2409 N. Halsted St., Chicago. Navzočih je bilo 30 rednih delegatov, ki so zastopali 16 okrožij; poleg teh so bili zastopniki tujerodnih federacij. "Priatelj Sovjetske Rusije" odbora za dnevnik Daily Worker in gostje iz Kanade.

Tajnik Ruthenberg je poročal, da je stranka imela 1. novembra 15.233 članov. Glavno vprašanje na zborovanju je bilo enotna fronta ameriških delavcev v industriji in na farmah. Konvencija se je izrekla za petletni moratorij za farmerje, neodvisnost Filipinov in za organiziranje delavcev na industrijskem polju.

Stavni delavci v New Yorku sprejeli kompromisni povišek.

New York, N. Y. — Sedem stavlinskih unij je sprejelo kompromis v medzudem pogajanjih s pogodbeniki. Kompromis se glasi, da se meza v splošnem povzra za 50 centov dnevno. Nova meza bo znašala največ \$10.50 dnevno in \$8.50 za pomagalec.

ZA KOMPROMIS V DAVONEM VPRASAANJU.

(Nadaljevanje s prve strani.) Na ta način bi 95 odstotkov malih kmetov ne plačalo nobenega dohodninskega davka. S tem bi bilo vsaj nekaj pomagano malemu kmetu, kakor bo medzudem delavcu z znižanjem davka na medzdu zaslužek, katero znižanje se ne tiče kmetov ali trgovcev, če ne vodijo svojih poslov tako, da dajejo samim sebi redno mesečno all tedensko plačo.

Poljedelska skupina je rajša pripravljena podpirati zmerno znižanje v normalnih davkih, kakor je to predložil tajnik Mellon, kakor pa glasovati s La Follettovo radikalno skupino, ki se ogreva za radikalno znižanje tistega davka.

Mnogi poljedelaki člani so za nekakšne predloge, ki se ne strinjajo z Mellonovimi nasveti, n. pr. davk na dedščine, davk na darilna volila, davk na nerazdeljene zaslužke raznih korporacij, Razen skrajno radikalne skupine se skoro nihče drugi ne ogreva za obnovev davka na velike profite.

ANGLIJA POBJIJA NOVA VOJNA POSOJILA.

(Nadaljevanje s prve strani.) more smatrati odgovorno za oslabiljenje garancij glede starih dolgov, hoče pa opozoriti vse svet na njeno sedanjo politiko, ki je nevarna mednarodnemu finančnemu položaju in miru.

Kakor je bila angleška vlada informirana, je Poljska zastavila Franciji za posojilo 400.000.000 frankov dohodke od gozdov Torum. Vse posojilo bo potrošeno v Franciji za železnike, telegrafike in vojne potrebščine.

Rumunija ima dobiti sto milijonov frankov posojila in zanj je zastavila izvozne davke, potem pa še vse državne dohodke. Cela vsota se porabi za orožje in municijo iz Francije.

Jugoslavija dobi 300 milijonov frankov in zastavila je dohodke carine, državnih monopolov, državnih železnic in brzojava. Posojilo je za deset let in obresti znašajo pet od sto. Cela vsota se porabi za nakup orožja in streliva, ki se mora kupiti v Franciji.

Anglija smatra, da je to oboroževanje male, entente nepotrebno in naravnost škodljivo svetovnemu miru. Delavska vlada bo nedvomno energično posegla v to politiko Francije kakor hitro stopi na krmilo.

Potres v Mehiki.

Manila, Filipini, 2. jan. — Danaes zjutraj so se močno stresla poslopja v Manili. Ljudje so prestrašeni bežali na plano. O kakih škodih ni poročil.

Ali želi znati pravilno pisati in citati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Književna matiča S. N. P. J.

Hughes in mehliška vlada.

(Federated Press.)

Washington, D. C. — Zakaj je tajnik Hughes pregovoril predsednika Coolidgea k temu, da je naročil prodajati orožje mehliški vladi, ki se sedaj trudi zatreti revolvo militarističnih kolovodij, je uganka, s katero se pečajo evropski in latinsko-ameriški diplomati. Ta korak je tako presenetljiv, kakor je bila Hughesova odklonitev Čičerinovega ponudka za pogajanja o ameriškem priznanju sovjetske Rusije.

Latinsko-ameriške države niti v sanjah ne mislijo, da ima Hughes ali predsednik Coolidge le malo simpatije za Obregonovo politiko. Obregonova vlada je najradikalnejša, kar jih je v republikah južno Združenih držav. Vsi trezni ljudje pa menijo, da je Hughes uverjen o izjalovljenju vstaških prizadevanj, in da bi bilo zelo škodljivo, dati podporo in zaolombo mehliškim vstašem, za administracijo letos, ko pojde za novega predsednika Združenih držav.

Na drugi strani pa bo takšno stopanje rešilo nekaj prestiža naše administracije v očeh naših liberalcev, ki simpatizirajo z Obregonom.

S popolnoma imperijalističnega stališča je Hughesova poteza zelo dobro zavarovanje v prihodnosti. Vsak despot bi se počutil popolnoma varnega z Washingtonom v ozadju, kadar bi se ljudstvo dvignilo, da ga kaznuje. Tako bi dobil Washington novo veljavo med latinsko-ameriškimi ljudmi, kjer je sedaj na precej slabem glasu.

Rudarji bi lahko imeli krajši delavnik.

(Leland Olds za Fed. Press.)

Rudarji na polju mehkega premoga plačujejo s svojimi življenji nazadnjašvo zasebnega obratovanja rudnikov, kakor je dokazala zvezna premogovna komisija, ko je objavila poročilo o nezmožnem vodstvu v rudniših. Javnost tudi plačuje neprimerno visoke cene, ki niso upravičljive. Poročilo pravi, da so rudarji prisiljeni biti v rovih na desetmilijone ur po nepotrebnem.

Sedanje število kopačev premoga bi moglo producirati ves premog kolikor ga potrebuje ljudstvo v enem letu, če bi delali 207 dni po šest ur na dan, ako bi bile uvedene vse potrebne opravke po rudniših in bi bilo obratno vodstvo upravljeno kot je treba. In kdor je še poskušal delati v rudniku, bo radevolje priznal, da človeštvo ne more od nikogar zahtevati več kot toliko dela pod zemljo.

Komisija pravi, da je od leta 1890 dnevna produkcija premoga po vsakem rudarju stalno in zelo naraščala, ne da bi imela od tega človeška družba kake posebne koristi. Leta 1890 je bila povprečna produkcija rudarja 2.56 tone premoga na dan, leta 1900 je bila produkcija 2.98 tone premoga dnevno, do leta 1910 je produkcija poskočila na 3.46 tone na dan in leta 1921 je produciral rudar 4.19 tone premoga dnevno, kar je narastek za 80 odstotkov v 30 letih.

Komisija je dalje ugotovila, da bo v prihodnjih deset letih narasla produkcija posameznega promogarja za 33 odstotkov na polju mehkega premoga. Poleg tega bo po poročilu komisije človeška moč po rudniših znižana za 25 odstotkov. To pomeni, da bo povprečen rudar s produciranjem tone premoga porabil ravno polovico toliko časa kot ga je rabil leta 1890.

Narastek v produktivnosti posameznega rudarja, pravi komisija, bo pospešen po razvoju boljših obratnih načinov in boljšem vodstvu po rudnikih. Stroj, ki nadomesti lopate in kramp, nudi najbšejo priliko, da se znižajo obratni stroški in se tudi zmanjšajo nesreče.

"Industrijski bituminoznega premoga", se nadaljuje poročilo, ravno stopa v zadnje stališče, da odpravi ročno delo v rovih in do sledno uvede stroje. Važnost tega

problema za delavca, ker se s tem zniža njegovo trpljenje in konumenta, ker se zniža cena premoga, je razvidna, ako vpoštevamo, da od 70 odstotkov stroškov premoga, ki jih prejmejo rudarji, ko je premog spravljen iz rudnika, prejmejo polovico rudarji za kopanje in nakladanje. Po rudnikih, kjer nakopljejo manj kot tretjino premoga po strojih, je dnevna produkcija posameznega rudarja 3.71 tone premoga, kjer je premog nakopan od tretjine do dveh tretjin s strojem, tam je povprečna produkcija rudarja še 4.02 tone dnevno, kjer pa je premog nakopan več kot dve tretjini s strojem, tam odpade povprečno še 4.47 tone dnevno na rudarja. Kjer je premog nakladen s strojem, je produkcija posameznega rudarja skoraj še enkrat toliko, ugotavlja komisija.

Soj — nova idealna hrana.

(Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.)

Soj — kaj je to? Po angleški se piše soy, ali to ni angleška beseda, marveč kitajska in označuje neko strožje, ki je vdomačeno na Kitajskem. Po naših bi se morda mo reklo: kitajski bob. Pravzaprav ni to nikaka nova hrana — saj tvori soj važen del kitajske in japonske hrane že od pamtveka, — ali nova je za nas, kajti se v zadnjih letih čim dalje bolj vdomačuje tudi pri zapadnih narodih, zlasti v Ameriki. Ne kaj čez sto let je, kar je postal krompir tako popularna hrana, da bi danes ne vedeli, kaj bi storili brez njega. Morda je soju usojen isti zmagoviti pohod proti predodkom kot krompirju.

Preobljudena Kitajska se je morala v svoji večstoletni zgodovini boriti z ogromnim vprašanjem, kako prehranjevati svoje prebivalce, ne da bi milijoni izmed njih stradali. Posledica tega je bila, da so Kitajci tokom 3000 let razvili jako umno dijeto, pri kateri ima vsaka najmanjša hrana največjo hranilno vrednost. Ikušnija in sila je naučila Kitajce, dasi niso nič znali o moderni vedi, ki nam razlaga, koliko hranilne vrednosti je v vsakem živežu in kako snovi potrebuje naše telo.

Zlasti so bili Kitajci v stanu preživljati se skoraj brez mesa in mleka. Pri nas v Ameriki je meso glavni del hrane in zelenjava je le postranska. Pri Kitajcih je to ravno narobe in meso igra v kitajski kuhinji več ali manj le vlogo prikuhe. Zrezani koščki govedine ali svinjine, vmešani v "chop suey", ali par drobtin kugetine na vrhu dajejo človeku iluzijo mesne jedi. In s tem, da Kitajci jedo poganjajoča zrna, dobivajo iz hrane one vitamine, ki so potrebni za zdravje hrano in ki jih mi pogrešamo v naših žitnih jedeh.

Glavna težkoda vegetarijanske hrane je dobiti iz nje zadostno količino in raznovrstnost proteinov; protejina oziroma beljakovina je — kakor znano — najbistvenejši del vsake hrane. Fišol in grah sta med rastlinami najbogatejša na protejinah, ali jih nimata niti toliko niti take vrste, kakor jih imamo v mesu in drugih živalskih produktih in kakor jih potrebuje mo za ustroj svojih mišic.

Imamo pa izjemo proti temu pravilu, in ta izjema je — soj ali kitajski bob. V njem ni škrobline, pač pa 30 do 45 odst. proteina in 18 do 24 odst. olja. Iz tega je razvidno, da je soj glede hranilne vrednosti podoben mesu, ker je bogat na masti in proteini in je brez škroba. Kar je še bolj čudno, je okolščina, da sojev bob vsebuje tučat proteinskih sestavin, ki so enake kot one v mleku. In zares se iz soja napravila neko "rustlinsko mleko", kakor tudi skuta in sir. Te-le jedi tvorijo važen del hrane Kitajcev in Japoncev, ki se vzdržujejo mesnih jedi, bodisi ker so budisti po veri ali ker so siromašni. S tem, da "molzejo" sojeve bobbe, dobivajo desetkrat več mlečne hrane za oral zemljet kot da bi tam pasli živino. Italijanski zdravniki, ki so tokom vojne rabili sojevo mleko za prehrano dojenčkov, so izjavili, da so deteta v mnogih slučajih prenašala sojevo mleko še rajše kot kravje.

Sojevo mleko se ni še vdomačilo pri nas, ali oni, ki radi pohajajo kitajske restavracije — chop suey — so se privadili k vkusu rjave omake, ki jo tam servirajo v mali stekleničici in ki se rabi za zaželjenje riža. Izgleda in ima vkus kot kak mesni ekstrakt in zares mu je enaka po sestavi in hranilni vrednosti. Ali nič mesa ni v njej, marveč je to sojeva omaka — shoyu —, ki je produkt dolge

fermentacije in dozorevanja neke zmesi sojevih bobov in nasoljene pšenice. Čim dalje traja to dozorevanje, tem boljši je produkt. Šest mesecev ali leto dni utegne zadostovati, dokler omaka ne dozori, ali orientalski sladkosedečki čakajo, da se solniš pet let in celo kar do trideset let. Posodo strpljivo odpirajo vsak dan in jo zapirajo po noč ali ko dežuje. Na Japonskem izdelujejo vsako leto čez dva milijona sodov sojeve omake.

Soj je bil prvi vpeljan v Združene države l. 1804, ali še le tokom zadnjega desetletja ga splošno sadijo v vrhu olja in krme. V nekaterih državah postaja ena izmed važnejših letin. Ako bo v državi Ohio obdelovanje soja nadaljevalo v istem razmerju, kot dosedaj, bo tam sojeva letina za deset let prekašala letino ovasa.

Naše gospodinje so seveda konservativne in le počasi pripuščajo soj k dostojanstvu domače hrane vskjub priporočilom strokovnjakov poljedelskega departmeta, ki trdijo, da se iz njega daje pripravljati kakih osemdeset vrst raznih jedi, zaženi od juhe do zadnjega namizka. Zdi se, da ima soj dolgo borbo pred seboj, predno si pribori splošno priznanje. Potolaži pa naj se z usodo nekaj zaničevanega krompirja, ki ga je bilo treba prejšnjim generacijam takorekto siliti v usta, predno so se ljudje k njemu privadili — pa še kako!

Izseljevanje Srbov, Hrvatov in Slovencev.

V mesecu oktobru se je iz cele države izselilo vsega 1652 oseb, in sicer 1039 moških in 613 ženskih.

Iz poedinih pokrajin se je izselilo: iz Srbije: 94 moških, 14 ženskih, skupaj 108; iz Vojvodine: 251 moških, 202 ženski, skupaj 453; iz Črnogore: 47 moških, 17 ženskih, skupaj 64; iz Hrvaške in Slavonije: 342 moških, 162 ženskih, skupaj 504; iz Dalmacije: 192 moških, 94 ženskih, skupaj 286; iz Slovenije: 100 moških, 114 ženskih, skupaj 214; iz Bosne in Hercegovine: 13 moških, 10 ženskih, skupaj 23.

Izselili so se po državah: v Združene države skupaj 974, in sicer: iz Srbije 101, iz Vojvodine 102, iz Črnogore 63, iz Hrvaškega in Slavonije 325, iz Dalmacije 167, iz Slovenije 196, iz Bosne in Hercegovine 20; v Kanado skupaj 190, in sicer: iz Vojvodine 29, iz Črnogore 1, iz Hrvaškega in Slavonije 140, iz Dalmacije 2, iz Slovenije 18; v Argentino skupaj 295, in sicer: iz Srbije 6, iz Vojvodine 162, iz Hrvaškega in Slavonije 32, iz Dalmacije 95; v Čile 7, vsi iz Dalmacije; v Brazilijo skupaj 168, in sicer: iz Vojvodine 158, iz Hrvaškega in Slavonije 7, iz Bosne in Hercegovine 3; v južno Afriko 1 iz Dalmacije; v Avstralijo 11, vsi iz Dalmacije;

Od 1. januarja do 31. oktobra se je izselilo po pokrajinah: iz Srbije 410, iz Vojvodine 2293, iz Črnogore 127, iz Hrvaškega in Slavonije 1588, iz Dalmacije 734, iz Slovenije 435, iz Bosne in Hercegovine 56.

Naselili so se po državah: v Združene države 2410, v Kanado 568, v Argentino 1950, v Čile 49, v Brazilijo 469, v ostale države Amerike 58, v južno Afriko 7, v Egipt 2, v Avstralijo 116, v Novo Zelandijo 4.

Skupaj 5683. Tudi v oktobru je Hrvaška s Slavonijo ostala na čelu izseljevanja, skoro s tretjino vseh izseljenikov. Več kot četrtina vseh izseljenikov je imela Vojvodina, katere ima v vsem letu največje število izseljenikov. V pogledu naseljevanja stoji Združene države na prvem mestu, odkar je odprta letna kvota. Ali Argentina tudi sprejema veliko število naših izseljenikov. Meseca oktobra je bilo veliko število izseljenikov za Brazilijo.

Slovenija je tudi v oktobru imela več moških izseljenikov kakor ženskih, dočim je iz cele države število moških večje. V tem oziru je velika prememba od lanskega leta.

Povest "Jimmie Higgins" je srčno duše ameriškega proletariata ob časi velike vojne. Dobi se pri Književni matiči S. N. P. J.

Slovenska Narodna Podporni Jednota. Ustanovljena 8. aprila 1904. Inšorp. 17. junija 1907 v državi Illinois. GLAVNI STAN: 2657-39 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS. Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODESEK: Predsednik Vincent Calahan, podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. 7, Box 21, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolnišnega oddelka Blue Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila John Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina. POROTNI ODESEK: John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenski, Box 278, Barberton, Ohio, Fred A. Vidar, Box 673, Ely, Minn., John Turek, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill. BOLNIŠKI ODESEK: OSREDNJE OKROZJE: Blue Novak, predsednik, 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. VZHODNO OKROZJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon, Run, Pa., John Grodell, 14821 Popper Ave., Cleveland, O. ZAPADNO OKROZJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad, Max Marc, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad, Mike Zupit, 3433 S. Winchester St., Murray, Utah. Nadzorni odbor: Frank Zalta, predsednik, 3639 W. 25th St., Chicago, Ill., Frank Semrad, 2917 Procer Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio. Zdržitveni odbor: Predsednik: Frank Alci, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Jolko Ovan, 3639 W. 25th St., Chicago, Ill. Jos. Štuk, 6404 Ortes Ct., Cleveland, Ohio. VROVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kova, 6233 St. Clair Av., Cleveland, O. POZORI: Korespondenca s gl. odborom, ki deluje v glavnem uradu, se vrši takole: VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODOPRE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote volijo se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNISKIM POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Vse petičbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaltu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgorej. Vsi prisrki se gl. porotni odbor se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill. Vsi dopisi in drugi spisi, namanila, oglaš, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ernst Toller.

Lipako, Nemčija. (L. P. Lochner za Fed. Press.) — Ernst Toller, največji dramatik nemškega delavskega razreda sedanjega časa, katerega igra "The Machine Stormer" je dobro znana tudi v Ameriki, je dosegel nov uspeh, ko je bilo prvič igrano njegovo najnovejše delo "Hinkemann" (Pohabljenec).

Predstavili so njegovo delo, toda pisatelj ni bil navzoč. Toller je zaprt v ječi na Bavarskem, v katero so ga pahnil nazadnjaki pod obtožbo, da je pomagal Kurt Eisnerju pri kratkem uvedanju komunističnega režima leta 1918-19. Izšla so tri velika dela, kar je pisatelj zaprt — pa niti eno istih del ni moglo priti na oder, vse so zabranili nazadnjaki. Pa še hujske so je pripetilo zaprtemu pisatelju — ni mu bilo dovoljeno, da bi smel štati kritiko drugih pisateljev o njegovih delih, katere je izšla po mnogih listih.

Kakor druga Tollerjeva dela, je tudi "Pohabljenec" drama iz življenja delavskega razreda in so vsi prizori vzeti iz življenja delavcev. Snov je nenavadna. Delavec je šel na vojsko in bil obstreljen od puške nasprotnika. Strel je povzročil, da je mož izgubil sploviolo. Njegova žena mu je ostala nekaj časa zvesta, čeprav je bil pohabljen, a pozneje je podlegla zapeljivim vabilom močnega moškega, kakorvnega ljubijo ženske. Zapeljivec sam pove pohabljenou o nezvestobi njegove žene, pa poleg tega se mu še laže, da se je žena norčevala iz njegove (pohabljenčeve) nesreče. To pa je preveč za pohabljenca. Pripravljen je odpustiti svoji ženi v drugem napetem prizoru, ko ona tudi dokaže globoko kesanje radi svojega čina. Toda pohabljenec sam spozna, da je nezmožen daljnega življenja. "Nočem več — preveč vem," vpije nesrečnik in si konča življenje.

Veliko je zanimanje radi "Pohabljenca" in drama je predmet debatam in razgovorom na shodih, sejah delavskih organizacij, po gostilnah in glavnih stanih političnih strank ter sploh povsod v javnosti. V tej drami namreč Toller podaja toliko živahnosti iz delavskega življenja, kakor v nobeni drugi. Delikatna kakor je vsa snov je Toller vendar obdelal na tako duhovit način, da je izključena v nji vsaka lascevnina na slika.

Naročite "Prosveto" vašemu središču ali prijatelju v stari domovini.

Ali val, kaj trpi veliko število slovenskih delavcev v Ameriki vried spolnih bolezi, ki so posledica obdevanja s vislagami? Ako ne val, naroči si knjigo "Zejedalc", katere dobi pri Književni matiči S. N. P. J.

UČENJAK BI SE VEDNO PRIKADAVA DOSEBI MESEČ Z RAKETO.

Cincinnati, O. — Profesor R. H. Goddard s Clarkove univerze, čigar prizadevanje, doseči mesec ali luno z raketo, je obrnilo pred nekolikimi leti splošno pozornost nanj, se še sedaj peča s to nakano, da dožene, kakšne so sračne razmere petdeset milj nad zemljo. Tako je povedal svojemu poslušalstvu na konvenciji ameriške zveze za napredek moderne znanosti.

Kakor poročajo, sta vremenski urad in Smithsonov zavod v Washingtonu zainteresirana v nakano profesorja Goddarda, ki bo kmalu dokončal svoje delo. Rekel je, da mu je treba še samo ene stopinje, preden bo izdelal vzorec tiste rakete.

Profesor Goddard namerava izdelati rakete, ki bo lahko dosegla luno. Raketa bo imela na sebi aparat, ki se bo odpiral in zapiral avtomatično, ko doseže raketa gotovo višino. S tem se bo aparat zaprl, bo prišlo nekaj zraka v tisti višini v pripravljeno celico, in raketa ga bo prinesla s sabo, ko pade na zemljo. To bo prvi vzorec zraka, ki ga je še kdaj imel človek iz tako velike višine v prostoru.

ZVEZA SLOVENSkih ORGANIZACIJ V CHICAGU IN OKOLICI.

Od časa do časa se priobčuje pod to rubriko zanimive aktivnosti Z. S. O., ki so v interesu vseh društev. Društva, katere se niso nanašala svojega pristopa v Z. O. S., naj se nanašajo zvezinemu tajniku, kamor naj naslovi vsa nanašila in posiljate, ki so namenjene zvezi. Apelarim na zastopnike vtišnje-nih društev, da so udeležujejo mesečnih sej, katere se vršijo vsaki drugi četrtek v mesecu v Narodni dvorani, na Racine Ave. in 1811 ceati. Začetek sej ob 8. uri zvečer v dvorani šte. 2, v tretjem nadstropju.

PRIREDBE SLOVENSkih ORGANIZACIJ V CHICAGU.

"Slovenija" šte. 44, CSBPJ. — Maškardna veselica, dne 19. januarja 1924 v Narodni dvorani. Slovenska postaja, šte. 16311 M. W. of A. — Plesna veselica, dne 26. januarja 1924. Soc. klub šte. 1, JSZ. — Dramska predstava, dne 10. februarja 1924, v dvorani CSBPJ. Mladinski tamburaški zbor "Cmrlji". — Plesna veselica dne 23. februarja v dvorani S. N. P. J. Soc. klub šte. 1, JSZ. — Dramska predstava dne 6. aprila 1924, v dvorani CSBPJ.

"Nada" šte. 102 SNPJ. — Slavnost petnaestletnice, v nedeljo dne 27. aprila 1924 v Narodni dvorani. Ako priredba valnega društva in ni v gornjem seznamu, obvestite zvezinega tajnika, da jo uvrsti v prihodnjem. Ako katero društvo želi kakšno pomoč ali pomanjkljivosti, naj jo nanaši tajniku, da se prihodnjič popravi. Blue Novak, tajnik, 2659 So. Springfield Ave. Ali val, kaj se tvoji deček tako rad potepa s drugimi dečki in uganje rane "porednosti"? Odgovor na to in mnoge uganke v obnašanju otrok najdeš v knjigi "Zakon biogenenije", katere dobi pri Književni matiči S. N. P. J.

Visoška kronika.

DR. IVAN TAVCAR.

(Dalje.)

Takrat se nisem poznal francoske kletvine, ali pozneje, pri različnih aferah, sem se ji tudi privadil. Zatorej lahko zapišem, da je Joannes Franciscus tistihmal, ko je dirjal po sobi, klel, po francosko: je klel, ker ga je tako silno razkačila dokazana pregreha zapuščene Agate!

"Mon Dieu!" je kričal, "eksempel se mora postaviti! Eksempel hočem postaviti v teh krajih, da ne bodo več potolčeni po toči in da ne bodo trosili po njih nezakonskih svojih prašičkov Lueifer in njegovi bratje! Parbleu!"

Togotil se je nad nekim patrom jezuitom, ki spi, (jezuit Spec) in govoril je še druga reči, katerih ni imela moja kmetška pamet. Znova je dirjal po sobi gori in doli, in razločno se je čulo, da je škripal z zobmi; obliže mu je stalo v plamenu in vasko roko je bil skrčil v pest. Uboga Agata!

Ko se je nekoliko pomiril, me je vprašal ostro in trpko, prav kakor bi mi potisnil nabrušen nož v uho:

"Kaj bo sedaj s tvojimi prašički?"

Tudi na to je mislil visoki gospod. — Odgovoril sem:

"Šest jih je in dobro se rede."

"Čemu naj bi se slabo redili, ko jim vendar coprnica daje oblodve!" se je zadiril milostljivi gospod škof. Zadiril! Kaj drugega ne morem zapisati, ker se tudi visoki gospodje radi zadirajo, če so razkačeni. Oj, sveti Isidor, škof Joannes Franciscus je bil tedaj razkačen v polni meri! — Pristavil je še: "Morda je sedela na enega, morda na vseh šestero! Diabla!"

Zaječal sem:

"Če Agato obsodite, jih družina ne bo hotela jesti; pobijem jih ter zagrebem v gozd, kjer jih jaskopljejo lisice, katerih je veliko v visoških gozdovih. Če je ne obsodite, jih bom pač zaklal!"

Škof se je hudobno zasmejal: "Tako je pravi Pameten gospodar si, Isidor Schwarzkobler!"

"Isidor Khallan, vaša milost!" sem popravil ponižno.

"Torej Isidor Khallan! Prazen lonec je prazen, naj se že imenuje Schwarzkobler ali Khallan!"

Zopet je sedel na svoj stol, po mizi pa bobnal s svojimi prsti ter gledal pri oknu na ravnino, rumeno obhajano.

"Solnce sije in dosti lepega vremena imamo!" je mirno spregovoril.

"Vreme je dobro in letina ne bo slaba," sem odgovoril pogumno.

"Letina — ta je zate prva!" Že je ostro brenkljal po mizi, da se nisem upal kaj odgovoriti.

Joannes Franciscus je precej časa molčal, potem pa se je hitro obrnil proti meni s prijaznim obrazom in lahkim nasmehom okrog ustnic ter me je takole pozval:

"Isidor Khallan, misli si, da opraviš sveto spoved pri svojem dušnem pastirju, in misli si, da sem jaz tvoj dušni pastir! Odgovori mi: Ali veruješ, da so coprnice ali čarovnice ali čarovnice na svetu? Odgovori mi prav tako, kakor bi odgovarjal svojemu Bogu, če bi te poklical pred seboj!"

Sveta Trojica, pomagaj! To je bilo vprašanje, pred katerim sem se tresel vse te dni, kar so mi Agata vrzeli! Bal sem se tega vprašanja in upal sem, da bo izostalo. Ali izostalo ni — in odgovoriti moram, kakor bi odgovarjal Gospodu, ki stane v svetem tabernaklju. Če je Agata pogubljena, zavoljo tega ne smem še napraviti nebeškega kraljestva!

Milostljivi škof me je svetlo pogledal, da sem se mislil, da me preže njegovo žareče oko.

Odgovoril sem:

"Kristus mi je priča, da verujem!"

"Da so čarovnice, da so coprnice? — Da bi mi dal gospod Jezus dosti takih podložnikov!" je malice visoki gospod. Potem je zamolklo vprašal: "Kako podpisati tvoje vero?" — Zopet je posegel po smokvah v slati posodi.

Alli jaz za nobeno priliko nisem hotel postati delaven večnega pogubljenja! Tako-le sem odgovoril:

"Kar pomnim, jih je svet preganjal, vselej jih je obsodila gosposka in na grmado jih je vodila. Seigan pa ni bil nikdo, da ni poprej sam in odkritostno priznal svojega peklenjskega hudodelstva!"

Milostljivi gospod je prinesel čašo k ustom in se pokrepčal s požirkom sladkega črnika. Ko je pil, je upiral svoja očesa v me, da sem imel občutek, kot bi silili v me dva bodeči puščici.

Granko se je zasmejal: "Dobro si podkovan! Morda si še bil v mojem loškem stolpu, tam imamo še danes lepe zaloge priznanja, na katero se sklicuješ!"

"Gosposka se tu in tam zmoti," sem odgovoril, "da bi se pa zmotila v vsakem slučaju — greh bi bilo, kaj takega trdit!"

Tu je bilo, da se je eden prvih viših svete Cerkve prišel tako smejeti, da se je bilo bati, da ga zadržavi nepremagljiv krč!

"Prav imam, moj sin, gosposka se malokdaj zmoti! Le čudno, da ste se vi s Albrehtom Sigismundom zopet in zopet pravdali, ko vam je že bila odrečena pravica v pravdah s Vidom Adamom!"

Nerodnega kmeta lahko spravim v zadrego, zatorej sem molčal.

Se je vprašal:

"Ali ni čudno, dragi mladenci, če je Agata tako mogočna, če se pajača s hudicem, ki je, kar ni lahko verjame, velik gospod, da si sama ne pomaga in da ne odfrli pri oknu ter se tako otrse teške loške pravice!"

Tudi tukaj mi nisem vedel odgovoriti.

Ponovil je še enkrat vprašanje: "Kaj torej? Ali še vedno veruješ, da so čarovnice na svetu?" Sedaj sem samo še zastokal: "Ne vem."

"Ti si gotovo v sorodstvu s svetim Tomazem!"

— Poslušaj sedaj svojega škofa, poslušaj svojega vladarja! Ta ti odgovarja: Jaz ne verujem!" In gospod Joannes Franciscus je vstal ter zopet letal po čumnatih.

Po moji glavi se je vse mešalo in drugega nisem opazil, kakor krič, ki je oznanjeval bridko smrt blaženega škofa Konrada. V zlic temu pa moja ošabnost še ni bila strta in moje srce je še vedno kričalo, da visoški gospodar ne bo smel jemati ženake, katero so radi čarodejstva vlačili po loških ječeh.

"Če ti je mogoče," je vpil škof, "odpri ušesa in poslušaj! Hočem v vodo. Če pride Agata na katerikoli način, na katerikoli način živa iz vode, je njena nedolžnost dokazana!"

Besede "na katerikoli način" je dvakrat ponovil in polagal je nanje poseben naglas. Ali brezuspšno, ker se v moji glavi ni hotelo razjasniti, zatorej nisem vedel, ali so hotele te besede kaj posebnega povedati.

Moja onemoglost škofu ni ostala prikrita. Obstal je pred mano in zaničljivo izustil te-le besede:

"Ti hočeš grešnico rešiti! Ti hočeš grešnico rešiti pred grmado? Ti je rešil ne boš! Ti si —" Nekaj časa je premišljeval, potem pa kar odkritostno dostavil: "Ti si tepec!"

Na te grenko besedo sem slezal v devetero gub in pot me je obilil, da je bila mokra obleka na meni. Kar sem bil gospodar obeh visoških kmetij, me še ni bila zadela nobena taka beseda, kakor jo je v tem trenotku vrgel name razljučen gospod škof Janex Frančišek! Taka beseda je na mestu posluhasproti, nikdar pa nasproti gospodarju, in najsi nima toliko polja, ne toliko tovornih konj, kakor imam jaz vsega skupaj na Visokem!

Zaklical je: "Valet de chambre!"

Prišel je starec z orjaško lasuljo.

"Pierre, odpelji tega človeka!"

Kakor v pijanosti sem odšel, tako da sem pozabil izkazati nasledniku apostolov čast, katero jim izkazuje cel svet.

Morda sem se motil, morda sem prav ališal — pri vratih se mi je zdelo, da sem čul smeh njegove milosti. Bil je strupen smeh, s takrat še nisem vedel, da se je za tem smehom skrivalo zlato srce Janeza Frančiška in blagoslovljena dobrotljivost, ki je tihala v vsaki kaplji krvi, ki se je pretakala po njegovem šibkem telescu!

Tisti dan sem zapuščal loški grad v zavesti, da nam-freyzinški škof neče pomagati.

Na poti iz Loke je jokala moja duša in mislil sem nanjo, ki je bila v verigah in katere obiskati nisem imel poguma. Mislil sem nanjo — ali pred očmi so mi ležale tudi bogate njive in zeleni visoki travniki, kar je bilo vse moja last. Tu in tam se je nekaj oglašalo iz postranskega kota moje duše: Ali naj jemljem ženako, ki bo sojena pred celim svetom? Če Bog zapusti človeka, je kakor zastava, ki plapolja v one kraje, v katere sepa vleče!

Pred domom me je čakal brat Jurij. Kar sušil se je te dni, da ga že ni bilo skoraj nič v obleki.

"Si bil pri nji?"

"Pri škofu sem bil," sem odgovoril, "ali nisem se ga upal prositi, da bi me pustil k nji. Bil je tak, kakor trnjev grm, v katerega ne vtikamo rok."

"Ali je kaj govoril o nji?" je vprašal z veliko skrbjo.

"Nekaj je pravil, da če poskusiti z vodo, in če pride živa iz vode, in sicer na katerikoli način, potem je dokazana njena nedolžnost. Ali človek naj se spozna pri govorici visokih gospodov, ki tako radi šale brijejo iz nas, ubogih kmetov!"

Jurij je odšel. —

Potem smo živeli dalje, živeli kakor čreda na Blegaju, iz katere je medved odnesel najlepš čovek.

Konec julija je prišel Schwaiffstrigkh zopet na Visoko. Prišel je kot kašipet sodnije (Walabot) in prisnel je meni in Juriju pečate. Klicali su naju v Škofjo Loko na dan snajstega avgusta, na dan sv. Tiburcija mučenika, da bodeva pričala pri obravnavi, ko se bo sodilo o Agati Emi Schwarzkoblerjevi radi hudega čarodejstva.

Na dan sv. Tiburcija mučenika se je imela ob desetih ajutraj začeti sodba. Z Jurjem sva na vse jutro odjedala v mesto. Upala sva da bodeva sama in da nama ne bo treba povešati oči, ko je vendar od Žirov do Loke cela dolina vedela in govorila o naši sramoti. A močno sva bila ogoljufana: hodilo je po poti skoraj toliko množice, kakor tedaj, ko hodi ljudstvo na božja pota. Hribovoev in dolincev — vseh je bilo polno, in nekateri so bili še tako brez vsake pameti, da so vlačili otroke s sabo. Vse je hitelo v mesto, in skoraj več jih je bilo kakor tisti dan, ko so ob glavo dejali onega iz polka Ferrari, ki je umoril in oropal kmeta iz Zminjca. Puščali so naju v miru, in to še celo tisti, ki so bili prepričani, da je Agata čarovnica, ker je lansko leto tu in tam padala toča v pogorju in po dolini.

Tudi Ana Renata iz Scheffertina se je odpravljala, ker je hlapec pred dvorcem vodil osedlana dva konja. Zvijla sva je nazaj okrog grida in čakala, da je Ana Renata odjedala s svojim hlapčtom. Ljudstvo sva nalašč spuščala naprej, da je naju prehitevalo, tako da sva bila pri zadnjih, ko sva pri Poljanskih vratih jahala v mesto.

Pri Wohlgemuetu sva spravila konjiča pod streho, pa ni bilo skoraj nikogar doma, ker je že bilo vse na sodišču. Tudi Loka je bila prazna. Vse je drlo na prostor, kjer je Janex Frančišek ukazal očitno in vsakemu pristopno raspravo.

Na pšniku, ki leži pod spodnjim obzidjem ter se vleče od Poljanske do Selške Sore, so na škofovo povelje ogradili ta prostor, in tam bi se raspravljalo pred vsem svetom, da bi pozneje nikdo ne mogel govoriti, da se je hotelo kaj prikriti. Na tem pšniku je imel samo kovač Langethois svojo lopo, drugega poslopja ni bilo na obširnem svetu. Nekako v sredi je bilo pripravljeno na štiri vogle ograjeno sodišče; tam je bila miza za sodnike in pa vršilen oder, ki se je lahko videl od vseh štirih strani. Tu je imela sedeti Agata, — škof sam je bil tako zaskazal.

(Dalje prihodnjaj.)

Povest starega rudarja.

(Piše Anton Rechar.)

(Dalje.)

Izkreali smo se in odpeljali so nas v veliko barako. Bilo nas je okoli 500 večinoma slov. fantov. Ko smo bili vsi v baraki, so zaprli spredaj iz zadaj vrata in smo bili na ta način vjeti v temni baraki. To je bil začetek mučenja. Spustili so nad nas smrdete plin, tako hud, da smo že v par minutah pričeli omahovati. Vem, če bi bili tako notri še minuto ter bi ne bili odprli vrat, bi začeli padati. Odpeljali so nas v vojašnico Teodora, katera je bila še isto leto podrtja in na njenem mestu zgrajena druga veliko večja z imenom Franca Jožefa.

Ne bom opisoval življenja v vojašnici, ker vem, da ga je marsikateri čitatelj itak sit, ko le sliši o njem. Nekaj drugega je bolj zanimivega. Često sem hodil okoli starega razvalinastega zidovja, ki stoji tam še iz rimskih časov. To je znana Arena, ogromna stavba z okrožnimi galerijami, kjer so nekoč sedeli patrielji in drugi rimski mogotci ter zri na pozorišče, kjer so krvoločne zveri trgale njih nasprotnike. Tam so umirali nesrečniki, ki so se hoteli oprostiti rimskega jarma, njih smrt ni bila zastoj, kajti rimske grozovitosti je bilo slednjji konec. Arena je mogočno razvaliče deloma še stoječega rezanega granita; levnjaki še vedno stoji in tudi celice, kjer so imeli zaprte žrtve, predno so storile nesrečen konec v obupnem boju s krvoločnimi zvermi.

Pulj je bilo neprijazno mesto z velikimi zalogami granat, šrapnelov in bomb ter vseokoli obdana s topovi. Kar-mraz je nekam stresel človeka, ko je prišel v to do zadnjega zida oboroženo mesto, a tolašili so nas s tem, da je vse ono morilno orožje, celo topovi po fortih, blagoslovljeno.

Leto dni smo bili tam, potem pa smo bili oddeljeni s častnikom, tremi podčastniki in 30 moštvo in na goranje Koroško v bližino lake granice. 7. septembra 1874 smo se zopet ukrcali na ladjo Marija Terezija in naslednjega dne dospeli v Trst. Po že opisani železnici smo se odpeljali iz Trsta v Ljubljano, kjer smo čakali ves dan, kar je bilo posebno nam Slovencem všeč.

Med čakanjem pa smo naenkrat opazili, da se je moralo zgoditi nekaj posebnega. Ljudje so drveli kolikor so jih nesle noge vsi proti eni smeri. Vprašal sem neko mlekarico, kaj pomeni nemirno obnašanje meščanov. Povedala mi je:

"Vidi se, da ste tujec," je rekla plašna mlekarica. "Ob sedmih bo pri Ljubljani obišel ogrski vojak. Tudi jaz bi rada šla doli, pa se mi revež smili in me je strah."

Povedal sem vojakom, ki niso razumeli slovenskega in tako smo tudi mi šli proti Ljubljani. Ko smo dospeli tja, so že privredili z grada obsojenca ali smrtne "delikventa". Tik vode je stala osem palecv široka deska, vrhu katere je bilo udelano malo kolo. Okoli kolesa je bila potegnjena vrva z zanjko na koncu. Rabelj je postavil moža na pručico pred desko. Pred obsojenca je stopil duhovnik z vprašanjem, če ima še kako željo, ali če hoče govoriti s očetom ali materjo, ki sta bila tudi navzoča. Siromak je zmgal z glavo in rekel, da ne mara govoriti ne z očetom ne z materjo, ampak samo še s bogom. V frančiškanski cerkvi je udarila sedma ura, rabelj je nataknil zanjko obsojenca krog vratu, z desno je potegnil za vrvo, z levo pa mu nekoliko nagnil glavo, telo je zatrepetalo in življenja v njem ni bilo več.

Šli smo v gostilno, kjer nam je gostilničar povedal obsebeno pregreho. "Bil je vojak, ki je nekaj malega zapadel, njegov podčastnik pa ga je kaznoval s tem, da je revež moral stati s puško na nasajenim bajonetom pri njegovi postelji. Podčastnik je zasopal, kaznovanega vojaka pa je grabila jeza. Čuval je spetnega eno uro, potem pa je porinil bajonet med podčastnikova rebra. Podčastnik je bil takoj mrtev, vojak pa obsojen na vešala. Vojaske oblasti pa niso hotele obsodbe podpisati, temveč so jo poslali ministarstvu na Dunaj, iz česar je bilo razvidno, da je bil podčastnik veliko kriv sam. Ko so vojaka vprašali, če mu je kaj žal radi zločina, je rekel, da mu ni nič žal, ker je podčastnika umoril, pač pa mu je žal, da se ni hitro obrnil in bajoneta porinil še v narednika, ki je še večji tiran kakor je bil

četovodja. Obsodba je bila podpisana, izvršena pa danes," je zaključil gostilničar pripovedovanje.

Truplo obsebeno je viselo do solnčnega zahoda na vislačih kakor pošast za vzgled drugim. Meščanom je legla na dušo nekaka otožnost in nad mestom sploh je tistega dne prevladovala neka žalost. Počasi se je nagibal dan in želeli smo, da bi se kmalu mogli od tam. Vlak nas je odpeljal ob šestih proti Medvodam in Kranju daleč gori za mirne triglavake velikane proti Trbižu. O polnoči smo bili na postaji. Stopili smo iz vlaka, kajti nismo vedeli, v kateri smeri se nam je voziti. Naš častnik je vprašal nočnega čuvaja in ta mu je tudi dal dobre informacije za malo napitnino.

Mahnili smo je proti laški granici, korakali skozi velike vasi. Utrujeni, lačni in žejni smo šli dalje in šele ko se je delal dan, smo zagledali visoko gori v skalovju veliko trdnjavo. Spoznali smo takoj da je utrdba, ki je bila visoko ob skalah kakor bi lastovice pritanile svoje gnezdo ob visoki stolp. Hodili smo visoko

KJE JE GREGOR ŠEBENIK?

Doma je iz Del. Logatec, po domače Šebenikov Grega iz Broda. Omenjeni naj se oglasi na spodnji naslov, ker poročati mu imam zelo važne reči od njegove žene. Pred okrog 15 leti se je nahajal v Eveleth ali Ely, Minn. Ako kdo rojakov ve za njegov naslov, prosim, da mi naznani, zakar se v naprej zahvaljujem in mu drage volje povrnem stroške.

Mrs. G. Kos, P. O. box 276, Brodhead, Wis.

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, melj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Groceries, sladničarjem in v prodajne železnice damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR, 6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

ITALJANSKE HARMONIKE

Mi izdelujemo in importiramo vseh vrst ročno delane ITALJANSKE HARMONIKE



najboljšega izdelka sveta. Dopolnitveno imamo v vse druge potrebščine. Naša cena je nižja od drugih izdelovalcev. Zastonj navodila kako se igrati našim kupecem. Pišite po BREZZIPLANI cenik.

RUATTA BERNELLI & CO., 617 Blue Island Ave., Dept. 74, Chicago, Ill.

gori nad pečnami, odkoder se je nudił pogled na dolinsko mesto Naborjet, malo naprej mesto L. pold Kuhn-in na levo stran na visoki gori pa cerkvice Svetih Višarij.

(Dalje prihodnjaj.)

Naročite "Prosveto" vašemu sorodniku ali prijatelju v stari domovini.

IZOČEK svojega brata Josepha Lubeja, doma iz Ljubljane in strica Johna Perina, doma iz Loga pri Litiji. Zadnje poročilo sem sprejela iz Buttle, Mont. Prosim, cenjene rojake, ako kdo vs za katerega, na mi nemudoma naznani, nakar mi z veseljem povrnem stroške. Ako bi pa kateri sam čital ta oglas, na se mi takoj prijavi, ker imam jako važna poročila za obo a najini materi ali sestrivi sestri.

VERA ZAJEC, 741 Tilden Street, CHICAGO, ILL.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Dec. 31-23)

pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen, valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago je za leto \$6.50, pol leta \$3.25.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evrope \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

KNJIGE

Književne Maticе S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških frančiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Zele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred \$1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenezije. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge narurne zakone in pokazuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslani denar, sprejema

Književna Matica 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.